

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1902.

VSEBINA.

1. <i>K. W.</i> : Kako je rešiti pritožbe zoper zavarovalni zapor okrajnih sodišč v zmislu §-ov 178 in 89 kaz. pr. r.?	129
2. <i>Dr. Ivan Žmavc</i> : O glavnih pojmihi politične ekonomike	131
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a</i>) Načelne odločbe c. kr. deželnega, rekurznega sodišča v Ljubljani l. 1901	138
<i>b</i>) Negatorne služnostne tožbe ni zamenjati z ugotovitveno tožbo (§ 523 o. d. z. in § 238 c. pr. r.)	142
<i>c</i>) Ali je engažma, ki je sklenjen za eno gledališko sezono, »trajno službeno razmerje?«	148
<i>d</i>) Ako štitnik za svoga ml. štíčenika, unatoč pravilno dostavljene tužbe, ne pristupi na urečenu usmenu raspravo, to se ima, ako uslijedi predlog protustranke, izreči presuda zbog propuštenja	150
<i>e</i>) Pravni značaj »vodovodnega društva«, če gre za vpis v zadružni register	151
Kazensko pravo.	
<i>a</i>) Po §-u 258 k. pr. r. preudarja jedino le sodeče sodišče, je li v podani priliki kako dokazilo sposobno, da ugotovi dejstvo, katero je bilo dokazati; ni treba, da se dokazilo provede na glavni razpravi, če je njegova vsebina sodišču sicer znana	153
4. Razne vesti	157

Slovenski Pravniki.

Leto XVIII.

V Ljubljani, 15. maja 1902.

Štev. 5.

Kako je rešiti pritožbe zoper zavarovalni zapor okrajnih sodišč v zmislu §-ov 178 in 89 kaz. pr. r.?

Akoravno že blizo 30 let uradujemo po kazenskopravnem redu z dne 23. maja 1873, št. 119 drž. zak., še vendar do danes nismo prišli do čistega mnenja glede na čelo postavljenega vprašanja.

Veljavni učenjaki sicer menijo, da je tudi pritožba zoper zavarovalni zapor dopustna, in sicer na svetovalstveno zbornico v zmislu §-ov 113 in 114 k. pr. r., kakor druge pritožbe v teku poizvedeb ali uvodne preiskave. Drugo, tudi strokovnjaško, vendar praktično in od večine sprejeto mnenje pa meri na to, da sploh zoper zavarovalni zapor nobena pritožba ni dopustna, ker zakon v §-u 178 al. 2 k. pr. r. izrecno tega pravnega sredstva ne navaja in tudi ni potrebnost ter umetnost tacih pritožeb po zakonu utemeljena (prim. Anschl: Zur Anwendung der St. P. O., stran 30 in naprej).

Svetovalstvena zbornica c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani je nedavno tudi izrekla mnenje, da navedena pritožba ni dopustna in to zastran predpisov v §-ih 178 in 89 al. 3 k. p. r.

Nam se to mnenje pravilno ali vsaj praktično vidi, kajti okrajni sodnik na deželi ni po zakonitih določilih isto, kar je preiskovalni sodnik pri sodnih dvorih; že oddaljenost okrajnih sodnikov od državnega pravdnštva ne dopušča zaželenega kratkega občevanja, katerega se je posluževati preiskovalnemu sodniku v bližini drž. pravdnštva. Nadalje pa tudi praktično stališče, da se naj hudodelstvo in storilec takoj odkrije in da je hitro vse potrebno ukreniti v svrhu točnega pravosodstva, zahteva, da se okrajnemu sodniku pusti nekaka samostojnost, predno se naj z dotičnimi poizvedbami bavi pravi »dominus litis«, namreč državni pravdnik.

Iz teh razlogov se je v §-u 89 al. 2 k. pr. r. določilo, da okrajni sodniki naj ne čakajo na predloge državnega pravdnika, marveč da naj poizvedujejo samostojno po predpisih §-a 88, odst. 1. in 2. k. pr. r. Jasno torej zakon razlikuje med poizvedbami ter med uvodno preiskavo, in § 89 v al. 3 k. pr. r. samo veleva, da mora okrajni sodnik kar najhitreje sestaviti zapisnike in če je kdo v zapor dejan, spise najkasneje v osmih dneh državnemu pravdniku doposlata. Državno pravdnništvo pa uvažuj, je li umestno predlagati uvodno preiskavo in redni preiskovalni zapor ali pa naj se daljno preganjanje opusti; pri tem zakon javnemu obtožitelju stavi samo tridnevni rok. Iz tega že je razvidno, da ima vse to, kar je ukrenil okrajni sodnik v zmislu §-ov 89 in 178 k. pr. r., le provizorno moč in da nič ne zamore njegovega delovanja ovirati, katero je za slučaj zapora strogo vezano na osemdnevni rok.

Zakon v §-u 178 k. pr. r. natanko določuje, kedaj da sme okrajni sodnik izreči zavarovalni zapor, a drugi odstavek navedenega §-a samo pravi, da je sklep z razlogi vred obdolžencu ustno naznaniti in vse to zabeležiti. O tem pa zakon molči, da obdolžencu pristojna pravica do pritožbe, in tudi ne veleva okrajnemu sodniku, da lahko presodi, ali se naj obdolženca zopet iz zapora izpusti ali naj se odredi zoper njega redni preiskovalni zapor, dočim je na drugi strani preiskovalni sodnik vse to storiti zavezan (§ 179 al. 2 k. pr. r.). Zakon v drugem odstavku §-a 178 k. pr. r. samo to zaukazuje, da je obdolženca najkasneje v 48 urah oddati preiskovalnemu sodniku, ako obdolženec sam to zahteva. Jasno je tedaj, da, ako obdolženec tega ne zahteva, on nima pravice do pritožbe; naredba okrajnega sodnika o zaporu je le medčasna in § 89 al. 3 k. pr. r. nalaga sodniku, da je za ta slučaj (zapora) spise najkasneje v osmih dneh predložiti državnemu pravdništvu.

Zgodi se, čeravno redko, da se vendar obdolženec pritožuje tudi zoper zavarovalni zapor; v tem slučaju pa je najkrajše in najbolj umestno, da se spisi takoj predložé državnemu pravdništvu; le tem potom se preprečijo daljne pritožbe in le tako se ne zavleče usoda zaprtega, po svobodi hrepenečega človeka. Državni pravdnik, prebravši spise, bo predlagal uvedbo redne preiskave in tudi preiskovalni zapor ali pa bo

predlagal, da se daljnje postopanje ustavi in obdolženec iz zavora izpusti; mogoče pa je tudi, da se samo poizvedbe nadaljujejo brez zavora obdolžene osebe. S tem pa je vse sporno vprašanje ugodno rešeno.

Nekoč je sicer državno pravdnštvo odklonilo, da bi samo takoj predlagalo, ali se naj uvede preiskava ali opusti daljnje preganjanje, ter je na dotično pritožbo zoper zavarovalni zapor samo predlagalo, da se pritožba zavrne, ker je sum za zapor v zmyslu §-a 175 k. pr. r. utemeljen. Takšno postopanje ne pospešuje pravosodstva in menda tudi ni zakonito, ker se stvar na škodo zaprtega človeka zavleče; svetovalstvena zbornica je zares tudi pritožbo obdolženca, češ da je nedopustna, zavrnila radi tega, da sama ne sega že v meritorno rešitev vprašanja, je li zapor utemeljen ali ne.

Očividno pa mora državni pravdnik, ko dobi akte v roke, glasom §-a 89 al. 3 k. pr. r. v tridnevnem roku že meritorni predlog staviti in ako se ukrene preiskovalni zapor, ima obdolženec vsekako pravico pritožbe v zmyslu §-ov 113 in 114 k. pr. r. in umevno ni, zakaj javni obtožitelj ne bi že predloga stavil takrat, kedar se mu spisi že tudi samo potom pritožbe zoper zavarovalni zapor vročijo. Saj državni pravdnik lahko ravno tako presodi, je li zapor umesten ali ne, kakor okrajni sodnik, ker ni misliti, da bi okrajni sodnik ukrenil zavarovalni zapor, ako niso dani saj po njegovem subjektivnem mnenju pogoji za zapor v zmyslu §-a 175 k. pr. r. K. W.

O glavnih pojmih politične ekonomike.

Piše dr. Ivan Žmavc.

V. Banka.¹⁾

Eden glavnih znakov modernega gospodarstva je delitev dela, različnost poklicev. V naturalnem gospodarstvu so glavni poklici osredotočeni v hiši sami; naši dedje so bili kmetje in rokodelci ob enem; še sam vem slučaj, ko je bil kmet poljedelec, tesar, krovec in čevljar ob enem; dandanes so se razmere

¹⁾ Glej »Slov. Pravnik« 1901, št. 11, str. 321.

celo na slovenskih kmetih zelo spremenile. Eden obrt za drugim, eden poklic za drugim izselil se je iz hiše in postavil na lastne noge; tudi na kmetih so sedaj poklici razdeljeni na razne osebe. Delitev dela v mestih in v gospodarsko naprednejših deželah pa je posebno mnogovrstna; na stotine vrst poklicev šteje se danes in na tisoče raznih panog poklicev.

Bolj ko se gospodarsko delo diferencira in specializira, več poklicev se lušči od prvotnega doma v samostalni stan, več pomena dobiva tudi trgovina. Potreba je namreč, da diferencirani stanovi ostanejo med seboj v zvezi; proizvodi enega stanu, enega poklica morajo se izmenjati proti potrebnim proizvodom drugih stanov, ki proizvajajo morda daleč tam v tujih deželah, morda onkraj morja, na nasprotni površini zemeljskega obla. Trgovski stan ima od dne do dne več pomena z rastočo diferencijacijo ekonomičnega dela.

Ta diferencijacija se je že tako daleč razvila, da za hišo in družino ne ostane že skoro nobena gospodarska funkcija več, nego sicer važna regulacija konsuma. Moderni obrtnik proizvaja, ločen često tudi krajevno v poklicu od svoje obitelji, za svetovni trg; kolikor je poglavar obitelji, mora skrbeti, da zaslužek in denar svoj s svojo ženo razumno deli na razne potrebe obitelji. Pa čudno; niti gospodarjenje z denarjem se danes često ne godi več ob lastnem ognjišču; celo denarno gospodarstvo vtemeljilo si je poseben mogočen poklic, ki je vedno pomenljivejši: trgovino z denarjem in kreditom, bankovstvo.

V naprednejših, tudi že v naših deželah ima svojo banko vsak, ki razpolaga s količkaj večjimi svotami, nego so za dnevni nujni konsum potrebne. Nihče nima gotovine nad vsakdanjo potrebo rad doma; ne samo, da so različne nevarnosti v tem slučaju, ampak denar doma mrtev leži, a nihče se ne odpove rad plodovom kapitala, dokler celo gospodarstvo sloni na tej plodnosti, na obrestih kapitala. Razumno in pametno je torej, da so zavodi, ki se pečajo z denarjem in kreditom kakor takšnim, ki nam, v poedinih poklicih z delom dovolj obloženim, odjemljejo skrb za pravo upotrebljevanje naših denarnih sredstev. Saj je denar važen činitelj gospodarjenja; in kakor so stanovi, ki so izključno posvečeni n. pr. transportu (nameščenci pri železnicah, poštah itd.), tako morajo tudi stanovi biti, ki se izključno bavijo

s funkcijami občega menjala ter merila vrednostij, s funkcijami denarja kakor takšnega, brez katerega si dandanes narodnega in svetovnega gospodarstva niti predstavljati ne moremo. Biti morajo banke. Tudi Slovenci smo v denarnem in kreditnem gospodarstvu, tudi mi stojimo s pomočjo denarnih zavodov v zvezi s svetovnim trgom, le žalibog še premalo organizirana je ta zveza. Imamo sicer banke — kajti posojilnice, hranilnice itd. se bistveno ne ločijo od bank, imenujemo jih lahko ljudske banke, od novejšega časa posluje v Ljubljani tudi »kreditna banka« — ali te banke so doslej še preskromne. In dokler se premično premoženje slovensko, dokler se slovenski kapital boljše ne organizira, ni misliti na boljši uspeh naših gospodarskih in sploh kulturnih teženj.

Da se je tekom časov razvila posebna trgovina in obrt z denarjem in kreditom, je povsem naravno; o narodnogospodarskem pomenu denarja in kredita govorili smo že gori. Tu hočemo le še nekaj statističnih podatkov pripisati, da tudi površnemu opazovalcu oni pomen v oči udari.

Angleški statistik Mulhall ceni premično premoženje (v gotovini in vrednostnih papirjih) celega sveta na 1443 milijard mark¹⁾; kako ogromna je ta, za svetovno gospodarstvo v poštevh prihajajoča svota, razjasni naj naslednji ilustrujoči račun ruskega ekonomista prof. Janžul-a²⁾: ko bi se vse to svetovno bogastvo (v rubljih znaša svota 703 milijarde) prevrtilo v ruske srebrne rublje, in bi se ti rublji naložili drug na drugega v eno kolono, sestavila bi se kolona v 1,855.000 kilometrov višine in ker je od zemlje do lune 385.000 kilometrov, bi bila kolona 5krat večja od te daljave!

Same gotovine (zlatega in srebrnega denarja) je v našem cesarstvu okoli 1 milijarde gld., v Nemčiji okoli 3 milijard mark. A koliko milijard kredita sloni, recimo, le na 1 milijardi gotovine in koliko milijard plačevanja se tekom 1 leta stoprv vrši s temi milijardami kredita in gotovine! In za tako mogočno cirkulacijo plačil, za tako važne ekonomične funkcije naj bi ne bilo posebnih

¹⁾ Posnemam te podatke po R. E. May: »Die Wirthschaft in Vergangenheit, Gegenwart u. Zukunft.« Berlin 1901.

²⁾ Gl. »Věstnik Evropy«, april 1899.

stanov, posebnih poklicev, posebnih zavodov? Ko bi jih ne bilo, trebalo bi takšne denarne in kreditne zavode hitro ustvariti!

Velika je moč vsake racionalne organizacije, velikanska je sila organiziranih milijonov. Eden milijon, dobro organiziran in razumno porabljen v ekonomične svrhe, več izda in več premore ko deset milijonov, raztepenih brez ednotnega cilja med množico in porabljen morda celo za lahkomišeln konsum. Organizacija ter smotrenost denarnih operacij — v tem je premoč velikih izobraženih bankirjev ter kapitalistov, kakor so Rothschild, Hirsch, Bleichröder, Krupp itd. v Evropi, Rockefeller, Carnegie, Gould, Vanderbilt itd. v Ameriki. In le oni narod, ki ume svoje premoženje organizirati, zamore sposoben biti, da se ohrani v eksistenčnem boju. Gibčni in tekoči kapital naroda pa je osredotočen v bankah.

Moderne banke so kreditni zavodi, ki imajo namen, obtok ali cirkulacijo denarja urejati, denar od tistod nabirati, koder se ne more uporabljati, a tja prepeljevati, kjer ga je potreba. Banke so podjetja, katera obrtoma posredujejo kredit, katera na lastni račun sebi denar izposojajo od ene strani in zopet posojujejo proti primernemu zaslužku (večjim obrestim) na drugo stran; razen tega je posredovanje plačevanja sploh bistvena funkcija bank. Banke so torej rezervoari, v katere se sistematično napeljuje denar, da se zopet razpelje. Kakor je v živalskem organizmu srce organ, kjer se kri iz celega telesa zbira in prenovlja, da se zopet razteče v vse ude, tako je banka (in borza, o kateri pozneje spregovorimo) srce gospodarskega organizma, kamor hiti in od koder se znova raztaka tvorilna moč narodnega kapitala.

Opravila bančna se ločijo po svojem bistvu v dva dela: banka mora najprej vsprejemati denar, mora kot dolžnik kredit jemati in mora vsled tega spočenjati pasivne operacije, ki tvorijo v bilanci pasivno stran; kadar ima banka kapitala nabrajanega, mora skrbeti za to, da pride ta kapital na plodonosen način med ljudi, v podjetja itd., ona mora kot upnik kredit dajati in spočenjati aktivne operacije.

Po pasivnih opravilih, to je po načinu dolgov bankinih razločujejo se: depozitne banke (in hranilnice), bankovnice

(Zettelbanken), zemljiško-kreditne banke. Po aktivnih opravilih, to je po terjatvah, na koje ima banka pravico, razločujejo se: diskontne, lombardne, kontokorentne, hipotečne banke in »kreditni zavodi« ali t. zv. *Crédits mobiliers* (= emisijske in industrialne banke).

Vendar predno prestopimo k razredbi bank, poseči nam je nekoliko globlje v bistvo bančnih pravil.

Ne bomo se dalje bavili z mnogoličnimi razvrstitvami bančnih pravil, kolikor banke kupčujejo z denarjem, kreditom, z efekti, kolikor sprejemajo posojila za države, dežele, mesta, veleindustrijalce, delnične družbe itd.; posebno poslednja opravila, razne ustanovitve! (Gründungen), emisije in kupčije, kakršne izvajajo podjetja, imenovana *Crédits mobiliers* ali obrtne banke, ne spadajo v poglavje, v katerem je govor o bankah, ker ima ta vrsta kupčije bolj borzni značaj. Pa tudi denarna opravila niso bistvo današnjih bančnih operacij. Sicer so opravila kakor: menjati¹⁾ penez, kupovati in prodajati tuji denar proti domačemu, shranjevati gotovino, dalje tržiti z dragimi kovinami, zlatom in srebrom, posredovati kovanje vrednostnega (valutnega) denarja, — zelo važna opravila. Toda težišče sedanjih bank je v kreditnih operacijah, in tako smo tudi banko definirali.

Dvoje glavnih bančnih pravil smo gori navedli: pasivna in aktivna opravila.

Temelj ter vodilni moment vseh bančnih pravil je v pasivnih opravilih; aktivno delovanje mora se ravnati po pasivnem. Po načinu, kakor je zavezana banka svojim upnikom, mora se ravnati način, kako se določuje razmerje med banko kakor upnikom ter njenimi dolžniki. Z drugimi besedami: banka ne sme drugega kredita dajati, nego li ga jemlje. To je temeljno pravilo za vsako banko; banka in denarni zavod, ki se proti temu pravilu pregreši, propada in propade. Pri bančnih opravilih je glavna reč solidnost in resnost; bančna opravila niso sicer nikaka visoka, bogve kako težko dosežna umetnost in zahtevajo izobrazbo ter vajo kakor opravila drugih poklicev, a samo eno zahtevajo v posebni meri: solidnost, točnost in poštenost; gorje lehkomiselnemu narodu, ki ni v stanu trezno in hladnokrvno voditi si svojih financ!

¹⁾ »Menjalnica« je vsled tega preozki pojem, da bi označil »banko«.

Ne morem si kaj, da ne bi zopet pokazal na ideale gospodarskih organizatorjev, na Žide, Angleže, Amerikance (v severni Ameriki) in na severne Nemce; le tako, kakor so ti narodi oboževali, edino na ta način, s treznim in žilavim delom moremo tudi mi svoj blagostan dvigniti; to je našemu ljudstvu rekel že naš Jurčič.¹⁾ Že parkrat so skušali n. pr. na Francoskem kapitalistično premoč Židov, posebno Rothschilda, te svetovne velesile, izpodkopati ter izpodbiti, pa klaverno so ti poskusi²⁾ končali. Zakaj? Dotičniki so z nereelnimi, ne samo tepčarskimi, ampak tudi bedastimi sredstvi operirali; tudi vero in cerkve so zlorabljali v svoje namene, in značilno je, da se še do danes tolikrat izjalovijo podjetja, ki so naperjena proti Židom in često stoje pod patronanco konservativnega plemstva ter cerkve. Vzrok tem raznim fiaskom ni samo nerodnost in negibčnost Arijev v denarnih stvareh, ampak mnogokrat tudi njih lehkomišelnost. Židje so neutrudno marljivi kakor mravlje, in že gospodarijo nad milijoni in milijardami kapitala, dočim se našinci udajajo sladkemu »far niente« in glupo razuzdanemu življenju, predno so si tisočakov prigospodarili.

Moral sem se ob prvem pravilu bančnih operacij dotakniti teh žalostnih dejstev, ker menim, kakor sem že v »Slov. Pravniku« l. 1899. izvajal, da tudi v narodnem gospodarstvu gre za vzgojo in etično dovršenost naroda. Če Smith in sploh angleški ekonomisti ter za njimi socialisti nekoliko enostransko in preveč naglašajo delo za tvorilni moment gospodarske vrednosti, je to sicer pretiravanje, ki ga pa vsakdo razume in, rekel bi, oceni,

¹⁾ V »Ponarejenih bankovcih«.

²⁾ Prim. bankrot od legitimistov in klerikalcev podpirane »Union générale« v Parizu, katero je strmoglavil borzijski slepar E. Bontoux, bivši generalni direktor naše južne železnice; v začetku sodrug Rothschildov, postavil se je Bontoux pozneje na lastne noge, začel veliko trgovino z lesom iz Avstrije v Francijo — je torej tudi našim deželam dobro znan — in stopil l. 1880. na čelo omenjene »Union générale«; že l. 1882. pahnil je sebe in banko v propad, zlorabivši vloge bančnih klientov v pokrivanje izgub na borzi. — Podoben je bil bankrot »Crédit mobilier«-a iz l. 1867., ki sta ga bila tudi proti Rothschildu l. 1852. ustanovila brata Pereire (sicer Žida). Takšni bankroti, posebno Bontoux-ov, nudili so romanopiscu Zoli snovi dovolj, da je napisal roman »L'Argent«, ki moderno gospodarstvo mojstersko označuje.

kdor prevdari, da narod boljše bodočnosti in blagostanja ne sme pričakovati od nobenih čud, tudi od gospodarskih čud ne, ampak, ako se ne oziramo dalje na prirodne sile, ki hodijo svojo pot in niso v naši oblasti, le od dela svojih rok in svojih možganov, in sicer od neutrudnega in energičnega dela, kateremu so z veseljem udani moralno dovršeni člani naroda.

Glavno pravilo upravitelja banke je torej: ne dajaj kredita, ki ga nisi vzel. Razen gotovosti naložene glavnice ni za solventnost banke nič tako važno, kakor izvrševanje tega stavka. Večina zmešnjav in nesreč na polju bankovstva izvira iz tega, da se bankirji ne držijo tega pravila. Ako si je banka vsak čas izplačen denar najela, ne sme tega denarja tako naložiti, da se le težko realizovati dá, n. pr. ne sme ga izposoditi na daljše rokove, recimo na 3mesečno odpoved, kajti banka bi mogla priti v največje stiske, ako bi jej njeni upniki koj odpovedali, dočim so njej dolžniki stoprv za mesece zavezani plačati. — Bankovnica (Notenbank) si je s svojimi pasivnimi opravili najela tak kapital, da ga mora na pokazanje eventualno izplačati, kakor govori vsak bankovec; ona ne sme torej na dolge roke izposoditi tako najete glavnice, ne sme n. pr. zemljišč in hiš nakupiti, ali na dolge hipotečne amortizacije posoditi ali na borzi se spustiti v termínsko trgovino; kajti njen dolg je akuten in zato mora njen kapital biti tako naložen, da se gotovo točno in hitro realizirati zamore, najboljše torej v kratkodobnih menicah. Čim labilnejši je dolg, tem gibčnejše mora kapital naložen biti, tem več gotovine mora biti za izplačevanje pripravljene. Ako pa banke lahkomiselnó in sleparsko delajo, kakor se je pred meseci celo pri velikih berlinskih hipotečnih bankah pojavilo strašno sleparstvo — tu so si s takozv. »Reitwechsel-i« delali imaginaren kapital — potem pride neizogibno polom ali »Krach«. Opetujemo torej: pasivni posli so vodilni za aktivne.

(Konec prih.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

**a) Načelne odločbe c. kr. deželnega, rekurznega sodišča
v Ljubljani l. 1901.**

R III. 294/00 dne 20. januarja 1901. — Ugovore proti vpoštevanju prijavljenih ali iz javnih knjig razvidnih pravic morejo upravičenci oglasiti le pri naroku o razdelitvi največjega ponudka ter jih pravnoveljavno trditi; ako morebiti interesent, ki ne pride k naroku, pred tem narokom v pismeni prijavi oglosi svoje ugovore, se nanje ni ozirati.

R III. 4/1 dne 10. januarja. — Pravne posesti se ne pridobi samo s tem, da lastnik služne stvari »dopusti« (§ 313 o. d. z.) rabo kake tuje stvari — torej dvostransko —, marveč tudi enostransko in celo proti volji lastnikovi, kakor hitro se dejanje, katero je trpeti, opravi kakor pravica, torej z vidno voljo izvrševalateljevo, da se hoče s tem poslužiti svoje pravice — če tudi brez volje in vednosti lastnikove —, seveda pa, če se posesti ne izvršuje skrivaj. Lastnikova skrb je, da je pri upravljanju in oskrbovanju svojih zemljišč bodisi sam ali pa po drugih osebah toliko pazljiv, da zamore zaznati takšno, proti njegovi volji godeče se izvrševanje posesti ter se mu upreti.

R III. 9/1 dne 14. januarja 1901. — Pri razdelitvi izkupila iz prodaje zarubljene stvari ni vpoštevati le takih izvršilnih stroškov, ki narastejo ob eksekuciji na stvar, za katero je razdeliti izkupilo; splošno izražena določba § 216, zadnji odstavek in 286, zadnji odstavek izvrš. r. govori za vpoštevanje izvršilnih stroškov v obče, ki narastejo za isto terjatev, četudi vsled izvršila na kako drugo stvar.

R III. 12/1 dne 21. januarja 1901. — Desetodstotni v §-u 9 just. min. nar. z dne 11. decembra 1897, št. 293 drž. zak. določeni povišek se nanaša le na taka dela odvetnikova, katera je plačati po tarifu, a ne na ona, za katera se nagrada določi po sodnikovem preudarku, celo pa ne na gotove izdatke.

R III. 19/1 dne 28. januarja in R III. 65/1 dne 14. januarja 1901. — K zaznambam, ki jih omenja tar. št. 20 odvet-

niškega tarifa, ne spadajo takozvane zaznambe plačil (n. pr. plačila poštne, vročnin).

R III. 57/1 in R III. 58/1 dne 7. marca, R III. 221/1 dne 4/11 1901. — Zakonite, iz §-ov 1333 in 1334 o. d. z. pristojne zamudne obresti vtemeljujejo sicer terjavno pravico, ne morejo se pa eksekvirati temeljem eksekucijskega naslova, ki se tiče le glavnične terjatve (§-i 1, 7 in 54 izvrš. r.)¹⁾

R III. 77/1 dne 9. aprila, R III. 96/1 dne 15. maja in R III. 100/1 dne 30. maja 1901. — Stranka je svojemu zastopniku dolžna povrniti tudi take stroške, ki jih sicer ni prištevati k potrebnim pravnim stroškom v zmislu § 41 c. pr. r., ki pa narastejo z voljo in vednostjo stranke, n. pr. večkratne neizogibno potrebne konference, katere stranka sama provzroči, naročena sestava spisov, ki se lahko proti nasprotniku smatrajo za nepotrebne i. dr.

R III. 86/1 dne 2. maja 1901. — Sklepi, s katerimi se v zmislu § 395 k. pr. r. določijo pristojbine zastopnika proti njegovi stranki, niso eksekucijski naslov v zmislu §-a 1 odst. 8 izvrš. reda.

R III. 92/1 dne 9. maja in R III. 97/1 dne 11. maja 1901. — Zneski, ki jih je po pogodbi poluletno plačati dimnikarju javnih poslopij, niso predujmi niti plačila na obroke v zmislu dvornih dekretov z dne 13. maja 1814, števil. 1086 zb. j. z. in 15. februarja 1815, števil. 1132 zb. j. z., ampak so samostojne mezdne terjatve za dimnikarska dela, katera je v tem času opraviti, in torej niso izvzete iz eksekucije.

R III. 115/1 dne 10. junija. — Za dovolitev zvršila v varnost pravic do preživljanja v zmislu § 372 izvrš. r. je potreben edino le izkaz, da se je morala že enkrat proti zavezancu vršiti eksekucija radi izterjanja zapadlih preživninskih obrokov, ni pa potreba za dovolitev predlagane eksekucije v varnost, da bi moral že zapasti preživninski obrok potem, ko je bila že opravljena eksekucija.

R III. 120/1 dne 14. junija in R III. 145/1 dne 12. julija. — Določba §-a 264 odst. 2 izvrš. r. velja le za tozemsko eksekucijsko sodišče (čl. I. odst. 1 uvodn. zak. k izvrš. r.); predlog pri

¹⁾ Glej pa odločbo c. kr. najvišjega sodišča od 22. avgusta 1901 v »Slov. Pravniku« l. 1902 str. 121.

tozemskem pravdnem sodišču za dovolitev prodaje zavezančevih, od kakega kralj. hrvatskega okrajnega sodišča zarubljenih premičnin, se torej lahko meritorno reši ter inozemsko sodišče naprosi, da ukrene izpolnitev. To ustreza tudi vzajemnosti, katero treba upoštevati po zmislu §-a 84 izvrš. r. in just. min. uk. z dne 13. decembra 1897, šte. 285 drž. zak., ker po čl. II. tega ukaza tudi kralj. hrvatsko-slavonska sodišča stvarno rešujejo izvršilne predloge brez ozira na izvršilno stopnjo in prosijo pristojno tuzemsko sodišče za izpolnitev.

R III. 122/1 dne 17. junija. — Odvetnik ni, da bi moral imenovati za svojega substituta notarja in to ne zaradi določbe §-a 31 c. pr. r. v zvezi s čl. I. odst. 2 uvodn. zakona k c. pr. r. in §-ov 14 in 15 odvetn. reda.

R III. 142/1 dne 8. julija. — Eksekucija po prisilni osnovi zastavne pravice z vknjižbo zastavne pravice za terjatev zahtevajočega upnika na zemljišče, ki tvori župno cerkev, je dopustna, dokler ni izreka upravnega oblastva v zmislu §-a 15 izvrš. r. in §-ov 1 in 2 ukaza z dne 6. maja 1897, št. 153 drž. zak., da je zadevna cerkev javen in občekoristen zavod.

R III. 152/1 in R III. 153/1 z dne 12. julija. — Izkazi zaostankov delavske zavarovalnice proti nezgodam, katere opremi politično oblastvo s klavzulo pravomočnosti in izvršilnosti, so eksekucijski naslov v zmislu §-a 1, št. 13 izvrš. r., ker je zadevnim zavarovalnim doneskom, ki se imajo plačevati iz naslova javnega prava, prav tako kakor davkom in drugim javnim davščinam in dajatvam (čl. III. uvodn. zak. k izvrš. r.) podeljena prednost izterjavanja upravnim potom (§ 26 zak. z dne 28. decembra 1887, drž. zak. šte. 1 ex 1888); to, da se ti prispevki upravnim potom izterjavajo, ne ovira sodne eksekucije, če so le zakoniti pogoji za dovolitev eksekucije.

R III. 200/1 dne 30. septembra. — Pogojna nezarubnost zavarovalnih svot v zmislu §-a 290 št. 2 izvrš. r. je izjema, katere pri rešitvi izvršilnega predloga ni domnevati; izvršilni predlog mora izvršilno sodišče le takrat takoj zavrniti, ako je razvideti iz spisov ali ako je pri sodišču izvestno, da po pravilih zadevne zavarovalnice, je zavarovalne svote porabiti za zopetno zgradbo ali popravo poškodovanega poslopja ali za dopolnitev pritikline.

R III. 217/1 dne 28. oktobra. — V postopanju, uvedenem po čl. V. zak. z dne 1. avgusta 1895, št. 112 drž. zak. in dvornem dekretu z dne 4. oktobra 1833 zb. j. z. št. 2633, radi likvidiranja in ugotovitve odvetniških pristojbin ni moči niti tedaj, če ima odvetnikov rekurz proti prvoinštančni odmeri uspeh, odvetniku priznati ozir. odmeriti rekurznih stroškov, in sicer tudi ne kakor stroškov likvidacijskega postopanja.

R III. 241/1 dne 16. decembra. — K sporom, ki nastajajo med udeleženci skupnih zemljišč »za stran posesti ali lastnine« posameznih, v agrarno operacijo privzetih zemljišč, in za katere je vtemeljena pristojnost agrarnih oblastev (§ 10 in 43 zak. z dne 26. oktobra 1887, št. 2 ex 1888 dež. zakona za Kranjsko) — spadajo tudi spori radi motenja posesti.

R III. 242/1 dne 9. decembra. — Intervencija zahtevajočega upnika pri opravi rubeža je le takrat potrebna za uresničenje prava, ako se po vseh okolnostih kaže nevarnost, da obrezuspeši ali prikrati opravo rubeža zavezanec ali tretje osebe, ali pa, da rubežnih predmetov izvršilni organ ne bi našel, in ako je intervencija pripravna, da to nevarnost odstrani ali vsaj zmanjša.

R III. 246/1 dne 12. decembra — Za določitev pristojnosti sodišča v zmyslu §-a 104 jur. n. ni potreba imenoma navesti prorogovanega sodišča; zadostuje dogovor z jasno določbo, kateremu — če tudi ne imenoma označenemu — sodišču se hočejo stranke podvreči; za sodniško presojo pristojnosti je merodajen čas, ko se tožba vloži, in prorogacija je pač le takrat aktualna, ako je pozvano sodišče v tem času samo na sebi nepristojno, najsi je tudi že prej enkrat ali ob času dogovora bilo pristojno. Zadostuje torej po listinah izkazani dogovor strank, da bodi pristojno okrajno sodišče po vsakokratnem bivališču tožiteljevem.

R III. 247/1 dne 12. decembra. — Denarni prejemi, ki umrlemu državnemu uradniku že pripadejo, ki se pa pri davčnem uradu še ne dvignejo, so po nastopu smrti upravičenega prejemnika sestavina njegove zapuščine in glede njih kakor zapuščinske terjatve ni eksekucija nič več omejena.

R III. 253/1 dne 27. decembra. — Pri zasebnem služabnem razmerju z določeno dobo, ki pa znaša manj nego 1 leto, ne more biti govora o kakem trajnem nameščenju v zmyslu

zak. z dne 29. aprila 1873, drž. zak. št. 68 in z dne 26. maja 1888, drž. zak. št. 75 ter čl. IX. št. 10 zak. z dne 27. maja 1896, št. 78 drž. zak. Le ako gre za zasebno družabno razmerje z nedoločeno dobo, potem ga je moči celo pri krajšem kot trimesečnem času za odpoved, po posebnih okoliščinah n. pr. dosedanji faktični dobi služabnega razmerja, načinu nameščenja, višini prejemkov i. dr. smatrati je trajno v zmislu zakona.

b) Negatorne služnostne tožbe ni zamenjati z ugotovitveno tožbo (§ 523 o. d. z. in § 238 c. pr. r.).

C. kr. okrajno sodišče v Kamniku je z rzsodbo z dne 20. novembra 1901 št. C 168/1-11 v pravdni stvari tožnikov Antona in Jožefe P. zoper toženca Valentina G. radi neobstoja prisvajane si služnosti s pr. rzsodilo:

I. Toženčev ugovor, da je nedopustna pravna pot, se zavrne.

II. Ugotovi se, da pravica služnosti, napeljevati vodo po parceli št. 623/1 k. obč. T. kot služnem zemljišču na korist vsakokratnih lastnikov travnika parc. št. 636 k. obč. T. kot gospodujočega zemljišča, ne obstoja.

III. Tožbeni zahtevek, da se ugotovi dejstvo, da je toženec napeljal vodo po svojem travniku parc. št. 636 k. obč. T. na travnik parc. št. 623/1 iste kat. občine na ta način, da je levi breg vodotoča na več straneh prekopal, in da je toženec pod eksekucijo dolžan opuščati vsa dejanja, katera se izkazujejo kot izvrševanje take služnosti, in tožnikoma v 14 dneh pod eksekucijo povrniti pravdne stroške — se zavrne.

IV. Tožnika morata tožencu plačati na 402 K 93 h odmerjene sodne stroške nerazdelno v 14 dneh, da ne bo eksekucije.

Razlogi.

Ad I.

Iz izpovedeb priče N. in M. in iz javne zemljiške knjige ter mape izhaja, da je ves spodnji del vodotoča, kolikor ne teče po parceli št. 1572/2 nedvomno zasebna lastnina dotičnih mejašev, ki ga rabijo za namakanje travnikov, in le v zgornjem delu, ki teče po ravnokar imenovani parceli in ki tvori komaj

deseti del tega vodotoča, trdita oznamenjeni priči, da je javna lastnina, kar izvajata zlasti iz okolnosti, da mora občina skrbeti za popraviljanje tega vodotoča in da po njem tudi ne smejo ribariti posamezni mejaši, nego le zakupnik ribarstva. Toda po državnem vodnem zakonu z dne 30. maja 1869 št. 93 drž. zak. iz teh okolnosti še nikakor ne izhaja kakovost javne lastnine, kajti po §-ih 2 in 3 leg. cit. so le veletoki in reke, potoki in jezera ter druge tekoče in stoječe vode javna lastnina, kolikor nimajo po zakonitih določbah ali vsled posebnih zasebnopravnih naslovov zasebnega lastnika, dočim gredo po §-u 4 *lit. c)* leg. cit. vode, kar jih je v vodnjakih itd. na njegovih tleh, ali kar jih je v pretokih, ceveh itd., ik si jih je sam napravil, zemljiškemu lastniku. A če tudi se dandanes ne da več dognati, če in kedaj so toženčevi posestni spredniki napravili predmetni vodotoč, je to vendar gotovo, saj vendar isti priči potrjujeta, da so si lastniki nižje ležečih travnikov sami izkopali svoje vodotoče in sicer za podaljšek tu prepirnega vodotoča in da je ostalih devet desetih tega vodotoča zasebna lastnina; iz tega pač z gotovostjo izhaja, da samo zgornja desetina vodotoča ne more biti javna lastnina, ako je vseh spodnjih 9 desetih zasebna lastnina. Ker je parcela št. 1572/2 v mapi narisana za javno pot, ker je dalje v seznamu VI. 55 k. obč. T. vpisana ta parcela za »pot«, ne pa za vodotoč ali karkoli podobnega med »öffentliches Gut«; ker se je dalje povodom naprave nove zemljiške knjige na licu mesta o parc. št. 1572 še izrecno konstatovalo, da je to pot, po kateri sme vsakdo prosto in brez ovira hoditi in voziti, in ker v obč. ni bilo od nobene strani dobiti nikakega pojasnila, kako bi bila iz te poti nastala javna voda in zato javna lastnina, je — kakor ves spodnji del — tudi zgorenja desetina vodotoča smatrati za privatno lastnino posameznih mejašev, torej na prepirnem mestu za privatno lastnino toženca.

Res je sicer, da po §-u 53 deželnega vod. zakona z dne 15. maja 1872 št. 16 dež. zak. spadajo vse reči, ki se tičejo po tem zakonu rabe, napeljevanja in odvracanja vode, v področje političnih oblastev, toda vse to velja le za javne vode; ker pa predmetni vodotoč — kakor že rečeno — ni javna voda, ta določba tukaj ne velja, zlasti ker tukaj o rabi ali napeljevanju vode, kakršno ima omenjeni zakon pred očmi, niti govora ne

more biti, marveč — kakor so skoraj vse zaslišane priče pojasnile — le o v teh krajih splošno običajnem namakanju travnikov.

Bilo je tedaj toženčev ugovor, da je pravna pot nedopustna, zavriniti.

Ad II.

Ker je toženec izrecno priznal, da nima nikake služnostne pravice napeljavati vodo po parceli števil. 623/1 k. obč. T. kot služnem zemljišču na korist vsakokratnih lastnikov travnika parc. št. 636 ibid. kot gospodujočega zemljišča in ker imata tožnika kakor lastnika prvoimenovane parcele, na katero z zadnje oznamenjenega travnika večkrat pride voda, pravni interes na ugotovitvi, da ta služnostna pravica ne obstoji, bilo je zahtevku tožnikov ugoditi, naj se ugotovi, da to pravno razmerje ne obstoji (§ 228 c. pr. r.).

Ad III.

Dolga vrsta zaslišanih prič je pojasnjevala, kako je nastala letos junija meseca na predmetnih travnikih povodenj, toda ta okolnost je za razsojo te pravde povsem brez pomena; le jedna priča I. je videl, da je toženčev sin neposredno, predno je voda preplavila travnike, prekopaval levi breg vodotoča, da bi voda tožencu ne preplavila travnika na desnem bregu; izmed drugih prič pa tega ni nobena videla. Takisto tudi nobena priča ni mogla potrditi, kdo je z desko zamašil St-ov jarek, če tudi je vsekako domnevati, da je mogel to storiti jedino le toženec kot jedini interesent in to iz istega razloga, iz katerega je dal tudi levi breg vodotoča prekopavati po svojem sinu.

Tisti jarki ali čepi pa, ki so bili ob času povodnji na levi strani vodotoča na toženčevem travniku, bili so — kakor je potrdila dolga vrsta prič — junija meseca le toliko večji, nego li pri ogledu, kolikor so se medčasno zarasli, po kakega $\frac{1}{2}$ m dolgi in k večjemu $\frac{1}{4}$ m široki in ravno tako globoki. S takimi čepi je prekopan jedino le vodotočev rob in segajo ti prekopi komaj do poljske, tik vodotoča držeče poti. Onkraj poljske poti je bilo videti pri ogledu le še tri po 2—3 m dolge jarke, ki pa niso nikako nadaljevanje čepov pri vodotoču, razven teh jarkov pa tudi še 7 količkov, in je radi tega toženčeva trditev, da ima te jarke in količke le za to, da mu ljudje ne vozijo po celem

travniku; nadalje je meja med tožnikovim travnikom parc. št. 613/1 in med toženčevim travnikom parc. št. 636 oddaljena od konca teh jarkov še mnogo metrov in razun tega tvori mejo med obema travnikoma tudi še umetno napravljen greben. Po vsem tem je pač reči treba ne le, da toženec vode iz vodotoča ni odvajal čez svoj travnik (vsaj tega izmed vseh prič niti za jedenkrat ni mogla nobena potrditi), marveč tudi, da razven po skoro najbolj severno ležečem širjem jarku odvajanje vode iz vodotoča na tožnikov travnik sploh niti mogoče ni po takih čepih, kakoršni so takrat bili.

Toženec je marveč očitvidno — to je potrdil tudi priča B — hotel s temi čepi odvrniti samo pretečo povodenj od svojega, še ne pokošenega travnika na desnem bregu vodotoča, kar velja zlasti o deski, s katero je bil St-ov jarek zamašen; ako je dal toženec ž njo ta jarek zamašiti, ni pa nikakor niti hotel niti mogel na ta način vode odvajati na travnik tožnikov. Toženec se je poslužil torej edino le svoje lastninske pravice in si nikakor ni lastil služnostne, v tožbenem stavku navedene pravice. Ako je tožnikoma vsled tega toženčevega ravnanja, ne pa vsled naravnih sil nastala kaka škoda, bi mogla proti tožencu nastopiti jedino le morebiti z odškodninsko tožbo, nikakor pa ne z le-to negatorno tožbo, katero je bilo zavrniti, v kolikor se ji ni pod II. ugodilo.

Ad IV.

Ker pa toženec s svojim vedenjem ni dal tožnikoma povoda niti za ugotovitveno tožbo in je v tožbi terjano zahtevo takoj začetkom razprave, četudi ne pri prvem naroku, ker njegov zastopnik takrat pred ogledom v obče ni mogel biti dovoljno informiran, pripoznal (§ 45 c. pr. r.) in ker je toženec propal razmeroma le z neznatnim delom svojega zahtevka, ki tudi v pravdi ni provzročil nikakih posebnih stroškov (§ 43 c. pr. r.), se je tožnika po §-u 41 c. pr. r. obsodilo, da morata tudi povrniti tožencu nerazdelno (§ 46 c. pr. r.) vse sodne stroške.

Zoper to sodbo sta se pritožili obe stranki. Tožnika sta vložila zgolj rekurz zoper izrek o stroških, dočim je toženec v prizivu izpodbijal sodbo v oddelku I. in II.

Druga instanca je v nejavni seji storila sklep, da se priziv zavrže, v kolikor meri zoper izrek o ugovoru nepristopnosti; dalje pa je na podstavi z obema strankama opravljene ustne razprave razsodila, da se prizivu tudi v glavni stvari ne ugotovi, nego sodba prvega sodišča potrjuje. Ob enem pa je ugodila rekurzu tožnika glede izreka o stroških in le-ta izrek tako izpremenila, da je toženec dolžan povrniti tožnikoma na 210 K 89 h odmerjene pravnice stroške prve stopnje in rekurzne stroške v znesku 36 K 93 h.

Razlogi.

Priziv, v kolikor meri zoper izrek o ugovoru, da je pravna pot nedopustna, ni utemeljen, in ga je bilo zavrniti; kajti ne gre se za stvar, ki bi se tikala rabe, napeljavanja ali odvrčanja vode v zmyslu zakona z dne 30. maja 1869 št. 93 drž. zak. in zakona z dne 15. maja 1872 št. 6 dež. zak., marveč gre za to, ali pristojna tožencu služnostna pravica napeljavati vodo iz vodotoča po tožnikoma lastni parceli št. 623/1 k. o. T., torej za zgolj zasebno-pravno stvar, o kateri ima razsojati sodišče (§ 1 j. n., § 3 zadnji odst. drž. vodnega zak. in § 53 zgoraj citir. deželnega zakona).

Priziv pa je tudi v glavni stvari neosnovan. O tem, da imata tožnika pravni interes na ugotovitvi neobstoja predmetne služnosti, ne more biti dvoma. Toženec je s tem, da je pustil po svojem sinu levi breg vodotoča prekopati, vsled česar se je voda, še predno je izstopila iz svoje struge, odtekala na travnik tožnikov, protipravno dejansko posegel v tožnikovo lastnino. Namen, v katerem je to storil, odnosno namen, da varuje svojo lastnino pred povodnijo, ne more vzeti temu dejanju značaja nezakonitosti; svojo lastnino bi bil smel varovati le tako, da ne krati tuje lastnine. Pravni interes je toliko jasnejši, ker toženec po izvršenem dejanju tožnikoma nikakor ni dal spoznati, da si ne prisvaja nikake pravice, vodo po njunem travniku puščati; tudi v pravdi je zanikal do konca očitano mu dejanje in šele pri zadnji razpravi je povdarjal, da

si sploh ne lasti nobene služnosti. Priziv v tem oziru je torej bilo zavrniti.

Nasprotno pa je rekurz zoper izrek o stroških opravičen. Za uporabo §-a 45 c. pr. r. ni pogojev, ker je dal toženeц s svojim ravnokar popisanim vedenjem povod k tožbi. Tožnika sta z glavnim delom tožbene zahteve zmagala; glede na to in uvažujе, da je toženeц tudi z ugovorom nedopustnosti pravne poti propadel, bilo mu je naložiti povračilo vseh, nasprotni stranki nastalih pravnih stroškov (§ 43 odst. 2. c. pr. r.).

C. kr. najvišje sodišče je na toženčevo revizijo z odločbo dne 9. maja 1902 št. 6338 razsodilo:

Razsodba prizivnega sodišča se izpremeni in III. točka razsodbe prve instance, s kojo se je zavrnil del tožbene zahtevka pusti neizpremenjena; nadaljni zahtevек pa: »naj se ugotovi, da ne pristoja tožencu pravica služnosti, vodo čez parc. 623/1 napeljavati itd.« — se zavrne. Tožnika morata nerazdelno povrniti tožencu 2 tretjini stroškov prve in druge stopinje t. j. znesek 304 K 60 h, kakor tudi stroške revizije v znesku 53 K 77 h.

Razlogi.

Prizivno sodišče je prezrlo, da razsodbe okrajnega sodišča tožnika nista po prizivu izpodbijala, ampak da se je vložil od te strani samo rekurz glede stroškov. Napram tožnikoma se je torej neoporečeno zavrnil zahtevек, v kolikor se tiče ugotovitve, da se je posegalo v njune lastninske pravice, kakor tožba navaja, in da se prepoveduje za nadalje enako postopanje in vsako dejanje, ki se znači kakor izvrševanje služnosti na kvar travnika tožnikov. Iz utemeljevanja te razsodbe se lahko domneva, da si toženeц sploh nobene služnosti ni prisvajal in osobito tudi ne v tožbi navedene. S tega pravnega stališča bi bilo moralo prizivno sodišče rekurz tožnikov radi stroškov pretresovati in to stališče je merodajno tudi za razsojo priziva toženčevega.

V tem oziru je upoštevati, da se tožba znači kot odpor zoper domnevano prisvajanje služnostne pravice v zmislu §-a 523 obč. drž. zak., to je: da je tožba takozvana »actio negatoria«. Ni torej tožba za ugotovitev v zmislu §-a 228 c. pr. r.,

ker se pač v tožbi zahteva, da se pripozna že oznamenjeno pravno razmerje, nadalje, da se določijo iz tega razmerja izvirajoče dolžnosti toženčeve, in se mu tudi prepoveduje nadaljna dejanja. Ker je negatorna služnostna tožba, bilo jo je docela zavrniti, ako niso dani pogoji za prisvajanje, in to je tudi uvaževal prvi sodnik, ko je zavrnil drugi del tožbenega zahtevka. Je li bila ta podstava pravilna, tega prizivno sodišče ni smelo več presojati, ker ni bilo priziva tožnikov. Ako pa ne more biti več govora o prisvajanju kake pravice, ki bi odgovarjala zanikani služnosti, potem tudi ni povoda, da se še ugotovi neobstoj služnostne pravice. Čisto nepravilno je, da se je tožbeni zahtevak razdvojil in sicer rešil enkrat s stališča negatorne služnostne tožbe, potem pa s stališča ugotovitvene tožbe.

Ne glede na to pa že sploh ne more biti govora o interesu, da se takoj ugotovi neobstoj služnosti v korist tožiteljev, ako se izključi prisvajanje pravice na strani toženca. Ta interes tudi ne more biti v tem, da so travniki prepirnih strank v nevarnosti pred povodnijo. Tako je pritožba toženca toliko s stališča, da so si dejanski odnošaji v nasprotju, kakor tudi radi tega, ker se pravni položaj ni pravilno ocenil, upravičena in bilo je njej ugoditi.

Stroški so se propadlima tožnikoma v zmislu §-ov 41 in 50 c. pr. r. naložili, vendar pa samo dve tretjini prve in druge instance, ker so se toženčevi, celo še v drugi instanci nadaljevani ugovori radi dopustnosti pravne poti zavrnili.

c) Ali je engažma, ki je sklenjen za eno gledališko sezono, „trajno službeno razmerje“ ?

Leopoldu S. se je dovolilo izvršilo z rubežem plače, pristojne zavezancu Bernardu R. kakor trajno nameščenemu igralcu lj.-skega gledališča, v kolikor presega letnih 1600 K. Bernard R. pa je predlagal ustavitev tega izvršila, češ, da je nedopustno, ker ni trajno nameščen.

Okrajno sodišče v Ljubljani je s sklepom od 9. decembra 1901 opr. št. E 2437/1-5 zavrnilo ta predlog in obsodilo zavezanca v povračilo stroškov ustne razprave, ki se je vršila o njegovem predlogu.

Razlogi.

Zavezanec predlaga ustavitev izvršila, češ da njegovo službeno razmerje napram gledališkemu ravnateljstvu ni trajno, ker je sklenjeno le za čas od 1. junija do 1. septembra in od 1. oktobra 1901 do cvetne nedelje 1902, in je torej izvršilo po zmislu zakona od 29. aprila 1873 drž. zak. št. 68 nedopustno. Ako se pa uvažuje, da znaki trajnega službenega razmerja niso taksativno naštetih v navedenem zakonu, nadalje da je slovom pogodbe od 8. februarja 1901 službena doba od 1. junija do 1. septembra in od 1. oktobra 1901 do cvetne nedelje 1902 po zavezancu neodpovedna, po ravnateljstvu pa odpovedna le tekom prvih 14 dni v mesecih junij in oktober, in da je zavezanec dolžan služiti tudi še po cvetni nedelji za 4 do 6 tednov, in če se slednjič še upošteva visokost dogovorjene plače, iz katere bi zahtevajoči upnik lahko dosegel plačilo svoje terjatve, je smatrati dotično službeno razmerje pač za trajno, in je vsled tega zavrnitev ustavilnega predloga utemeljena.

Rekurzu Bernarda R. je c. kr. deželno sodišče v Ljubljani s sklepom od 27. decembra 1901, opr. št. R. III. 253/1-1 ugodilo, izvršilo ustavilo in zahtevajočemu upniku naložilo povračilo stroškov ustne razprave in rekurza.

Razlogi.

Nazoru izvršilnega sodnika je pritrditi le v toliko, da za rešitev vprašanja, je li službeno razmerje, ki je sklenjeno za nedoločen čas, smatrati za trajno, res ni izključljivo odločilen le v zakonu od 29. aprila 1873, drž. zak. št. 68 in od 26. maja 1888 drž. zak. št. 75 določeni kriterij vsaj trimesečnega odpovednega roku, ampak so lahko merodajne za to tudi druge okolščine, n. pr. dejanska doba službenega razmerja, kakovost službe, visokost plače in dr., tako da je kedaj moči šteti za trajno po zmislu zakona tudi tako službeno razmerje nedoločenega trpeža, za čigar razvezo velja krajši odpovedni rok nego trimesečni. Ni pa dopustna taka razsežnejša interpretacija, kedar gre za zasebno službeno razmerje določene dobe; takrat mora biti z ozirom na javno določbo zakona odločilna za rešitev vprašanja, je li služba trajna ali ne, zgolj v zakonu izražena okolščina, da je službeno razmerje določeno po zakonu, pogodbi ali

navadi najmanj na leto dni. Ker gre v le-tem slučaju za službeno razmerje, dogovorjeno za določeno dobo, znašajočo manj nego eno leto, ni dvoma, da izvršilo na igralske dohodke zavezanca po zmislu zgoraj navedenega zakona in IX. čl. št. 10 zak. od 27. maja 1896, št. 78 drž. zak. ni dopustno, vsled česar je bilo ugodivši rekurzu ustaviti izvršilo po zmislu §-a 39, št. 2 izvršilnega reda. Ker se je zahtevajoči upnik upiral ustavilnemu predlogu in se spustil v ustno razpravo o njem, zadeva ga, ker je popolnoma podlegel v tem sporu, po zmislu §-a 78 izvrš. r., §§ 41 in 50 c. pr. r. dolžnost, da povrne zavezancu razpravne in rekurzne stroške, ne pa tudi stroške ustavilnega predloga, ker se ni niti trdilo niti dokazalo, da mu je bil znan ustavilni vzrok, predno se je vložil ta predlog (§ 75 izvrš. r.).

C. kr. najvišje sodišče je po revizijskem rekurzu zahtevajočega upnika potrdilo z odločbo od 21. januarja 1902, št. 860 sklep rekurznega sodišča iz njegovih razlogov in uvaža, da sedaj ni najti takih okolščin, iz katerih bi se dalo posneti, da je trajati službenemu razmerju nad eno leto. — i.

d) Ako štitnik za svoga ml. šticienika, unatoč pravilno dostavljene tužbe, ne pristupi na urečenu usmenu raspravu, to se ima, ako uslijedi predlog protustranke, izreći presuda zbog propuštenja.

Udova R., kao mati i štitnica svog sina ml. Ivana, ovláštena od štitniške oblasti, podigne tužbu proti M. R. za položenje računa. Pošto štitnica ne pristupi na urečenu usmenu raspravu, to je prvi sudac, usljed predloga tuženika, izrekao presudu zbog propuštenja, kojom je odbio tužbu.

Usljed priziva tužitelja, prizivni sud zaključkom ukinuo je kao nišetnu pobijanu presudu i naredio prvostepenomu sudu da, kad zaključak postane pravomoćan, opet raspravu drži te iznova odluči, temeljeć svoje obrazloženje na §§ 233 i 276 gr. z.

C. kr. vrhovno sudište usljed previdnog utoka tuženika prihvatilo je slijedeći zaključek od 20. febr. 1902, br. 2384:

Ukida se zaključak prizivnog suda i nareguje se prizivnom sudu, da ne obazirući se na primjenjeni ukidni razlog, vrhu

priziva tužiteljeva vrši svoj ured i pri tome primjezeno uvaži i utočne troškove.

Razlozi.

Pomanjkanje parnične sposobnosti, zakonskog zastupstva i eventualno potrebite posebne ovlasti za vogjenje parnice ima se doduše u smislu § 6. gr. p. u svakom stepenu spora uvažiti s' ureda, ali u slučaju, da nema takvog pomanjkanja tad ima sudac, koji je pozvan, da rasudi spor, bez obzira na to jesu li u njemu upletene osobe sposobne ili nesposobne za parnicu, da ga odluči po pravu i zakonu i to samo po iznešenim spisima.

Ne postoji ni jedan od sad spomenutih nedostataka, jer maloljetnog tužitelja zastupa njegova mati i štitnica (§ 188 gr. z.), te je ova od c. kr. kotarskog, kao zakrilnog suda u P. zaključkom 5. novembra 1901 A 152/01-7 izposlovala ovlast, da podigne ovu tužbu. — Pošto pak ova, unatoč pravilno dostavljene tužbe, nije pristupila na urečenu usmenu raspravu, to su usljed predloga tuženika, stavljena od istoga na usmenoj raspravi, da se izreče presuda zbog propuštenja, nastupile pravne posljedice, kojima prijete §§ 144, 145, 396 i 442 gr. p., koje se protiv volje tuženika odnosno bez izposlovanja povrate u prijašnje stanje (§ 146 gr. p.) pozivom na odredbu §§ 234, 235, 276 gr. z. ne smiju osujetiti.

Ne može po tome biti govora, da je opravdan razlog ništavosti § 477 br. 5. gr. p. — Pored toga valjalo je ukinuti zaključak prizivnog suda i narediti istomu, da meritorno prosudi tužiteljev priziv a kraj toga s obzirom na odredbe § 52 gr. p. uvaži primjereno i utočne troškove. —*rsk.*

e) Pravni značaj „vodovodnega društva“, će gre za vpis v zadrudni register.

C. kr. finančna prokuratura za Kranjsko je v imenu javne uprave vložila rekurz proti sklepu c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani z dne 13. februarja 1902, opr. št. Firm. 36, zadr. III 9/1, s katerim se je dovolil vpis firme v zadrudni register: »Vodovodno društvo v Škofji loki, registrovana zadruga z neomejeno zavezo«.

C. kr. nadsodišče v Gradcu je rekurz z odlokom z 29. aprila 1902, opr. št. R II 29/2 zavrnilo, in sicer iz razlogov:

Finančna prokuratura meni, da zakon z dne 9. aprila 1873 št. 70 drž. zak. ni uporaben na zadrugo »vodovodno društvo v Škofji loki«, češ, da temu društvu manjka potrebnega pospeševanja pridobivanja ali gospodarstva in tudi skupnosti opravnega obrata v zmislu §-a 1 nav. zak. A tega mnenja ni rekurzno sodišče.

Temeljni pogoji za pridobitveno in gospodarsko zadrugo so brezdvajbeno dani: lastna pomoč v dosego gospodarstvenega dobička, ki je le mogoč vsled združenja, in ga posameznik ni mogel doseči. Jasno se razvidi že iz pravil samih, da se hoče le dobiček za zadružnike same doseči, a ne menda samo ustanoviti nekaj občno koristnega.

Gotovo pa se z dobivanjem dobre pitne vode pospešuje telesno blagostanje, a to je ravno najimenoitnejši smoter dobrega gospodarstva. Nadalje pa že tudi pravila urejajo, da se voda tudi lahko uporablja za obrtne namene, a to gotovo pridobitek zadružnikov neposredno zelo pospešuje. In tudi kriterija skupnosti opravnega obrata ne manjka. Nikakor se ne spremeni bistveno stvar, ako se naprava vodovoda ofertnim potom odda, kajti nikdo ne bo hotel posameznim, v §-u 1 zadruž. zak. imenovanim zadružnim podjetjem zabraniti, da se izvršujejo za obrat potrebne zgradbe in druge naprave po tretjih osebah; že stvar sama ali morda tudi pozitivni predpisi zahtevajo takšno postopanje. Gre se v prvi vrsti za obrat v pravem pomenu besede, ta obrat pa je v le-tem slučaju skupen, ker se vrši najmanj v imenu vseh zadružnikov, bodisi v njih skupen prid ali škodo, akoravno morda niso neposredno vsi društveniki udeleženi pri obratu, ker se poslužujejo najetih organov (poslov). V tem slučaju pa se zares sme govoriti o opravnem obratu (in sicer v višji meri, nego na primer pri zadruzi za stanovanja), kajti uvaževati je, da se na jedni strani neprenehoma voda oddaja proti plačilu, na drugi strani pa povzročuje nadzorovanje in, če potrebno, tudi popravljanje ter razširjanje vodnih naprav, kakor tudi kontrola o pravilni rabi vode same itd., nekako stalno gibanje.

Rekurz je torej bilo zavrnilo.

K. W.

Kazensko pravo.

a) Po §-u 258 k. pr. r. preudarja jedino le sodeče sodišče, je li v podani priliki kako dokazilo sposobno, da ugotovi dejstvo, katero je bilo dokazati; ni treba, da se dokazilo prevede na glavni razpravi, če je njegova vsebina sodišču sicer znana.

Organist A. je dne 6. oktobra 1901 v cerkvi mej popoldansko službo božjo, rekši: »ne boš me več dobil«, udaril po orgljah in nadalje: »vidiš jih, tu jih imaš«, fige navskriž proti altarju pokazal, v tem ko je duhovnik na prižnici molitve opravljal. Državno pravdnništvo ga je tožilo zaradi pregreška po §-u 303 kaz. zak.

Obtoženec se je pri glavni razpravi pred č. kr. okrožnim sodiščem v R. 11. januarja t. l. branil, češ, da je na živcih tako bolan, da v posebnih slučajih v veliki razburjenosti ne ve, kaj da počne; tako da je bilo tudi o tej priliki. Svedoki, ki so dogodek samo potrdili, so izjavljali, da je obtoženec res jako razburljiv, da mnogo pije opojnih pijač, da je pa sicer pameten in da jim ni znano, če se kedaj ne zaveda svojih dejanj. Obtoženec se je za resničnost svoje branitve skliceval na dejstvo, da potrebuje že več let zdravniške pomoči; to je potrjalo tudi v spisih ležeče zdravniško spričalo, ki se je omenjalo v obtožnici. Obtoženec je še predlagal, da naj njegovo duševno stanje preiščeta dva zdravniška izvedenca. Omenjeno spričalo se ni prečitalo, pač pa slična izjava županstva. Javni obtožitelj je predlagal, naj se obtoženčev predlog zavrne, ker niso dani pogoji §-a 134 k. pr. r.

Sodni dvor je obtoženčev predlog res zavrnil, ker vsled razpravnih podatkov ni uvidel za potrebno, da bi se duševno stanje obtoženca preiskovalo, a je obtoženca po §-u 269 št. 3 oprostil od obtožbe, ker je sodil, da v zmyslu §-a 2. *lit. c* kaz. zak. ni odgovoren za takratno dejanje, kajti zgodilo se je ob zmotenosti njegovih misli.

V razlogih se izvaja: Obtoženec se zagovarja, da je radi svoje bolezni, kadar je razburjen, ves iz sebe, tako da ne ve, kaj dela, ter da tudi ne ve, ali je imenovanega dne v cerkvi ravnal tako, kakor ga javni tožitelj toži. V dokaz svoje bolezni

se obtoženec sklicuje na zdravniško spričalo, ki potrjuje toliko občutljivost njegovih živcev, da se obtoženca pri vsaki malenkosti razburi tako, da se potem svojega dejanja ne zaveda. To bolezen, ki je večkrat vzrok začasno kratki nezavesti obtoženca, potrjuje tudi na glavni razpravi prečitana izjava pristojnega županstva, izdana še le pretekli mesec. Občinsko predstojništvo, ki z obtožencem občuje že mnogo let, neštevilnokrat uradno in neuradno, gotovo lahko presodi, ali so obtoženčeva dejanja večkrat taka, da ne more biti zanje odgovoren. Dalje potrjujejo zaslišani svedoki, da se obtoženec pri najmanjšem povodu hudo razburja in da je močno vdan pitju opojnih pijač. Svedok C. potrjuje in obtoženec se tudi sam zagovarja, da vsled neprestanih bolečin v hromi nogi ne more dolgo na istem mestu mirovati, temuč da svoje bolečine in neugodnosti lažje trpi, ako večkrat s sedeža vstane, stori nekaj korakov in zopet séde. Sodišče se je pri razpravi na oči prepričalo, da obtoženec res na eno nogo šepa in da se izraz dotičnih bolečin kaže po vsej njegovej postavi. Vse te okolnosti pa so brez dvoma sposobne, da obtoženca spravijo hipoma v položaje, v katerih za takratna svoja dejanja ni odgovoren; dotičnim obtoženčevim navedbam je torej verjeti. — Glede obtožbenega slučaja je sodišče po prečitnem svedočenju D-a prepričano, da je obtoženec že isto popoldne pil toliko, da je bil nekoliko vinjen in da je šel k popoldanskemu cerkvenemu opravilu močno razburjen, ker ga je bila svedokinja radi pijanosti kregala. Prav mogoče je, da se je vpliv alkohola v soparni cerkvi še bolj razvil. Brez pomena je, ako druge priče te vinjenosti niso opazile, kajti navaden kmetovalec, kakoršni so ti svedoki, vpijanjenja v manjši meri, kadar se ne kaže močno v telesnem ravnotežju, sploh ne šteje za pijanost in se pri šepavem človeku, kakor je obtoženec, še težje ugotovi. Vsi svedoki dalje potrjujejo, da se je cerkveno opravilo dne 6. oktobra 1901 vršilo drugače in mnogo dalje, kakor sicer in da še ni bilo konca pričakovati. Ni dvoma, da je obtoženec vsled svojega občega bolehnega stanja in poprejšnjih opisanih dogodkov, dalje, ker je bil uverjen, da duhovnik nalašč iz sovražnosti do njega opravlja nenavadne molitve, — torej po tem mnogostranskem uplivu na njegovo živčevje prišel v tak duševen stan, da so bile njegove misli hipoma zmešane in da

je inkriminovano dejanje storil v tem stanu. Vzlic temu hipnemu stanu se je obtoženec lahko kmalu osvestil in sluteč, da je storil nekaj nepravilnega, šel iz cerkve, kamor se ni več vrnil. Vzrok le-tej okolnosti je morda sram radi njegovega prejšnjega stanja ali razburjenost, ki ga je navdajala že prej, — vse to pa je brez pomena za to vprašanje, v katerem je odločilno le ono kratko, skoro hipno dejanje, katero se je pa po prepričanju sodišča zgodilo ob zmotenosti obtoženčevih misli, za katero tedaj v zmislu §-a 2. al. c. kaz. zak. ni odgovoren.

Državni pravdnik izvaja v ničnostni pritožbi: Istina je, da se k dejanskemu stanu v III. slučaju §-a 303 kaz. zak. zahteva, da si je storilec svest kakovosti svojega vedenja. Sodni dvor pa ni podal nikakih razlogov za svoje mnenje, da tu ni tega zahtevanega pogoja. Navadno velja, da se storilec zaveda storjenega dejanja; v tem slučaju je misliti to tembolj, ker spada obtoženec med omikance. Priznava se sicer, da je obtoženec na živcih bolan in da se vsled tega hitro razburi, toda vsekakor je v zmislu §-a 281 št. 5 k. pr. r. nična rabsodba, ki, ne da bi se prej zaslišali izvedenci, na golo obtoženčevo trditev, da si takrat ni bil dejanja v svesti, sklepa, da je tu vzrok kazni izključen. Zdravniško spričalo, katero rabsodba sicer omenja, nima v le-tem slučaju nikakega pomena. Isto je izdal zasebni zdravnik še 10. septembra 1899. l., torej ni za to kaz. stvar nikako dokazilo. Prav tako nima občinska izjava nikakega pomena v prašanju, če se more obtoženec vsled svoje razdražljivosti pripraviti ob zavest in če je ob navedeni dobi res ob zavest prišel. Povdarja se, da se na obtožencu nikoli ni opazilo kaj nenormalnega, da je bilo njegovo početje dne 6. okt. 1901 čisto logično, ter da je sodni dvor tudi odklonil obtoženčev predlog, naj bi se njegovo duševno stanje preiskalo. Oprostilna rabsodba in pa odklonitev imenovanega predloga na preiskavo duševnega stanja sta v protislovju. Ako so se bili pojavili dvomi o presodnosti obtoženca, to je bilo zaslišati zvedence, kajti samo oni mogó podati mnenje ob učinkih in posledicah zaterjevane nervoznosti, ter izjaviti se po izgotovljeni informaciji o posamnem slučaju. Tako mnenje in taka izjava sta šele podlaga sodnemu sklepanju za izrek rabsodbe. Huda razburjenost kazen pač opravičuje olajšanje kazni, je pa ne izključuje. Za izključenje

bilo bi pač navesti tehnične razloge po kakovosti slučaja in izključivnega vzroka. Sodeči dvor torej za svoj izrek ni navel nikakih razlogov, prav gotovo pa je vsaj izrek nepopoln ob odločilnih dejstvih.

C. kr. najvišje sodišče je ničnostno pritožbo z odločbo z dne 27. februarja 1902, št. 2782 zavrnilo takoj v nejavni seji v zmislu §-a 4, št. 2 zak. z dne 31. decembra 1877, št. 3 drž. zak.

Razlogi.

Hib nepopolnosti, protislovja in pomanjkanja v osnovi, ki se razsodbi oponašajo v zmislu št. 5 §-a 281 k. pr. r., ni najti. Očita se, da je sodni dvor v korist obtožencu našel kazen izključivni vzrok §-a 2 c) kaz. zak., ne da bi bil prej zaslišal zvedence o njega duševnem stanju; da izvensodno spričalo z dne 10. septembra 1899, ki se pri glavni razpravi niti prečitalo ni, ki so je pa sodniki vpoštevali, ne more veljati za dokazilo o presodnosti obtoženca ter da je isto reči tudi ob izjavi občinskega urada. Ta trditev pa se ne da niti vvrstiti v obseg napovedanega ničnostnega razloga, niti ne odgovarja duhu kazenskega postopanja. Po §-u 258. k. pr. r. preudari jedino le sodeče sodišče, je li v povedani priliki kako dokazilo sposobno, da ugotovi dejstvo, ki je bilo dokazati. Samo kršenja pri razpravljanju dajejo povod k ničnostnim razlogom. Zato pa ni ničnostnega razloga, ako se je opustilo preiskanje obtoženčevega dušnega stanja. Če je bilo državnemu pravdništvu do take preiskave, to naj bi jo bilo v razpravi predlagalo, ali se vsaj pridružilo dotičnemu predlogu obtoženca. Ako bi se bil ta predlog odklonil, tedaj bi bilo pravdništvu v zmislu §-a 281 št. 4 k. pr. r. pred kasacijskim dvorom lahko dokazalo, da je bil ta predlog upravičen in utemeljen.

Sodnemu dvoru ni bilo treba, da bi dal obtoženca psihiatrično preiskati, ker ni bilo vzroka, ki bi ga po §-u 134 k. pr. r. v to silil. Ni se namreč trdilo, da obtoženec ni pri pameti ali da je zmotenega uma. Hipno zmotenost misli glede na posamni slučaj pa ugotovi lahko sam sodnik, upoštevajoč okolnosti v katerih se je zgodila; s tem še ni posegel v delokrog morda bolj poučenih zvedencev.

Omenjeno spričalo zasebnega zdravnika je posneto v razlogih obtožnice; nikake ovire ni, da bi se ne uporabilo, ker se ni prečitalo pri glavni razpravi, da se je le sodni dvor drugače seznanil z njegovo vsebino.

Iz rabsodbe tudi ni posneti kakega notranjega protislovja. Sodni dvor ni izrekel, da je bilo obtoženčevo početje preiščljeno in logično; če je pa izjavil, da je po obtožencu predlagana psihiatrična preiskava nepotrebna, to s tem še ni rečeno, ali si je bil obtoženec kaznivosti svojega početja svest ali ne; sodni dvor izvaja nedostajanje določne zavednosti (Bewusstseinsdolus), ki je pogoj §-a 303 k. zak., lažje iz posebnih v posamnem slučaju podanih uzrokov, ki nikakor niso v zvezi z navadnim duševnim stanjem obtoženca.

Sodni dvor opira oproščanje na obsežne, popolnem ujema-joče se razloge. Ako se le-ti pritožiteljci ne vidijo zadostni in dovolj trdni, to še ne upravičuje navedenega formalnega ničnostnega razloga. Kar pritožba navaja, po večini ni drugega kakor po zakonu nedopustno izpodbijanje dejanskega stanu, kakoršnega je ugotovil pristojni sodnik. To izpodbijanje je bilo zavriniti. — č.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. maja 1902.

— (Osebne vesti.) Imenovani so za sodne pristave avskultantje: A. Nagode v Metliki, dr. L. Mühleisen v Rogatci, dr. G. Račič v Konjicah, dr. A. Kaiser v Radečah. — Premešččen je sodni pristav O. Vidic iz Radeč v Ljubljano.

— (Stalna delegacija odvetniških zbornic) je imela dne 2. t. m. na Dunaju zopet svojo sejo. Najprej se je ugotovilo izvestje o konferenci v justičnem ministerstvu. Referent dr. Ružička je potem predložil načrt vloge, ki naj se odda justičnemu ministerstvu v svrhu reforme upravnega postopanja. V njej se zahteva ustnost, javnost, kontradiktorno razpravljanje, prisilno zastopstvo v važnejših slučajih in vsekakor v postopanju o pravnih pripomočkih, kazenska sila za pričevanja pred upravnimi oblastvi i. t. d. Vzlasti pa se vloga bavi s takimi reformami, ki se

dajo uvesti naredbenim potom, vzlasti kar se tiče prostega vpogleda v akte, zaslišanja strank, utemeljevanja odločeb, dostavljanja v roke pravo-zastopnikov in eventualnega zaslišavanja prič in zvedencev po sodiščih. Druga vloga utemeljuje zahteve odvetnikov glede na novi vojaški kazenskopravdni red. Poleg tega se je o mnogih vprašanih na pr. o reformi odvetniškega reda in o zadnjih justičnega ministerstva ukazih vršila prva diskusija.

— (Odvetniki pa sodišča.) C. kr. justično ministerstvo je dne 18. decembra 1901 izdalo na c. kr. višjesodna predsedstva nastopni razglas:

Pri konferenci, ki se je začetkom meseca novembra t. l. v justičnem ministerstvu vršila z odposlanstvom stalne delegacije odvetniških zbornic, so tožili zastopniki pravdniškega stanu radi marsikaterih neprilicnostij pri občevanju sodišč s strankami in njih zastopniki, ki odvetnikom otežujejo in grenijo izvrševanje njihovega poklica, iz katerih pa tudi često izvira razdraženost, katera moti pravosodje samo.

Justično ministerstvo je prepričano, da ona načela, katera določa novi opravični red za občevanje s strankami, spoznava pretežna večina za prava, in da se tudi v dejanji in posebno pri občevanju z zastopniki strank ravna po njih ter jih uporablja. Justično ministerstvo pa upa za trdno, da se bo tudi tam, kjer se je morebiti dosedaj, bodisi radi pomankljive življenske izkušnje, bodisi iz drugih vzrokov, grešilo proti temu, v prihodnje imelo važnost institucije zastopanja strank in stališče advokature v postopanju vedno pred očmi in ustrezalo intencijam, ki so v tem pogledu bile izrečene že v razglasu od 10. decembra 1897, št. 28.309. Justično ministerstvo je že tedaj na to opozorilo in mora ponoviti, da se ono, od novih pravnih zakonov zaželeno skupno delovanje strank, njih zastopnikov in sodišča da v prospah resničnega prava doseči le takrat, ako je pri sodišču doma tudi koncilijanten, uslužen ton ter harmonično delovanje, ako se ne pograša zmernosti in samopremagovanja v občevanju mej udeleženci, posebno od strani sodnika nasproti strankam in pravozastopnikom. Sodnik mora — to zahteva njegova odgovorna naloga in njegova vedna nepristranost kot prvi pogoj — znati, da se, izvršujoč svoje zakonite oblasti na eni in svoje dolžnosti na drugi strani, posluhuje one modre zmernosti in si prisvoji takšen način obravnavanja, ki vzbuja in utrjuje zaupanje in spoštovanje do njega kot sodnika.

Justično ministerstvo mora pouku onega razglasa še pristaviti, da treba spoštovati stališče, nalogo in dolžnost pravozastopnika v sodnem postopanju, da ni zavračati primernih dejanj in da je na to gledati posebno takrat, kadar se javi odvetnik s svojim klientom in poleg njega na sodišče, da bi se morebiti ne vzbudila sumnja, da se le z namenom, potisniti v ozadje odvetnika in pravdniško pomoč, prednost daje osebnosti in udeležitvi strank, ki je za vsako sodno postopanje in posebno za pravdo tako dragocena.

Druga skupina pritožeb je merila na vprašanje radi stroškov. Zastopniki pravdnišva so se zlasti pritoževali, češ, da ne kažejo sodišča

vedno prav razuma za izpremembe pravdniskega delovanja, ki so nastopile z uvedbo ustnega postopanja, in da sosebno ne odškodujejo vedno zadostno za ona dela, ki jih je bilo treba k pripravam za razpravo, ki pa pri zakonito omejenem obsegu spisov niso očitvidna.

Justično ministerstvo lahko tudi tukaj v bistvu samo spominja na svoje prejšnje pouke o tem predmetu. Že v prej omenjenem razglasu od 10. decembra 1897, št. 28.309 so se sodišča na to opozarjala, naj pri izvrševanju predpisov glede stroškov bo navdilo, da je ravno za kratka in jasna izvajanja treba trudapolne ureditve in razpredeljenja, torej mnogo zamudnih priprav in velike skrbnosti. To načelo se je pri drugem povodu izražalo tako, da ne sme pri plačevanju netarifovanih del biti merodajna kvantiteta, nego kvaliteta in ozir na vse gori navedene okolnosti. To je ravno po duhu novih zakonov, če se ono delovanje pravozastopnikov, ki se ravna strogo po zahtevah zakonov glede preprostosti in pospešitve postopanja, nagradi na način, ki je primeren pravozastopnikovemu trudu in njegovi stopinji v družabnem življenji.

Justično ministerstvo svari istočasno iznova, da se vprašanje zastran stroškov ne obravnava šablonsko. O tem se je pri konferenci istotako marsikaj povedalo in je na pr. popolnem neumestno, da se pri posameznih sodiških rabijo tiskovine, na katerih je stavek o nepriznanju stroškov (na pr. intervencijskih stroškov) že naprej tiskan, kajti raba take tiskovine lahko zapelje k misli, da se črtajo tozadevni stroškovni nastavki, ne da bi se vsakokratnih razmer presodilo.

Glede na željo, ki se je izrekla pri omenjeni konferenci, naj bi se uvedel pravičen turnus pri razdelitvi kuratel, se opozarjajo sodišča, da bi moglo trpeti zaupanje do sodišča, če bi se pri razdeljevanju kuratel brez razloga dajalo prednost posameznim odvetnikom. Da bi se mehanično držalo turnusa, to se pač justičnemu ministerstvu ne vidi izvršljivo; vendar pa mora priti splošno v veljavo načelo, da se kuratele kolikor mogoče enakomerno razdele, če ni potrebna izjema vsled stvarnih ali osebnih razlogov (§§ 196 in nad., 280 o. d. z.).

Ker je pri rednih vizitacijah sodišč, ko se presoja materijalna stran poslovanja, prilika prepričati se o izvrševanju tega načela ter preiskati utemeljenost morebitnih pritožeb, prosi se c. kr. predsedstvo, naj poskrbi, da obračajo vizitatorji tej točki posebno pozornost.

— (Pravni drobiž.) XXIII. Pravni interes na takojšnji ugotovitvi po zmislu §-a 228 civ. pr. reda je tudi že takrat tu, ako je samo jeden del zahtevka na dajatev še le pozneje nastal, ako pa je vendar medčasna ugotovitev pravice ali pravnega razmerja sposobna, da se s tem eventualna bodoča pravda skrajša. (Razsodba najvišjega sodišča z dne 13. februarja 1901 št. 17210 ex 1900.)

XXIV. Sodišče, katero je ugovor nepristojnosti po zmislu §-a 104 in §-a 477 št. 3 civ. pr. reda zavrnilo, je pri poznejšnji razsoji stvari vezano na lastno svojo pravomočno odločbo tudi potem, če bi med časom bilo

mnenja, da bi bilo nepristojnost že popreje uradoma upoštevati. (Razsodba najvišjega sodišča z dne 10. marca 1901 št. 3539.)

XXV. Končni rok pri začasni odredbi (§ 391 izvrš. r.) je sodniški rok, katerega se lahko, če so pogoji za to ustanovljeni, podaljša z oziroma določbe §-a 78 izvrš. r. in 128 civ. pr. r.; pristojen za to rešitev je prvi sodnik, ki je začasno odredbo izdal. (Praksa dunajskih sodišč, sklep deželnega prizivnega sodišča na Dunaju z dne 29. aprila 1902 št. R XIV 141/2-10.)

XXVI. Naloga, da je pod prisego napovedati premoženje po §-u 47, odst. 2 izvrš. reda, ni že tedaj izdati, če se opravi izvršilo v premičnine zavezančeve brez uspeha, ker takih premičnin ni, če pa poseduje zavezanec tudi nepremično blago. (Odločba najvišjega sodišča z dne 9. januarja 1902 št. 18046 ex 1901.)

XXVII. Za odločitev vprašanja, ali je izvršilo ustaviti po §-u 39 št. 2 izvrš. reda, je pravna pot nedopustna. (Odločba najvišjega sodišča z dne 5. marca 1901 št. 3048.)

XXVIII. Pogodba, s katero se kdo zaveže, da se hoče odpovedati obrtni koncesiji, ki naj bi se potem mogla oddati drugemu pogodniku, je veljavna. (Odločba najvišjega sodišča z dne 3. aprila 1901 št. 4523.)

XXIX. 14dnevni rok, ki je v §-u 88 št. 2 izvrš. reda določen za rekurze proti sklepom zastran dovolitve osnove zastavne pravice po vknjižbi se analogno uporablja tudi za sklepe zastran dovolitve predznambe zastavne pravice, kakor eksekucije v zavarovanje po §-u 374 izvrš. reda. (Odločba najvišjega sodišča od 23. aprila 1901 št. 5458.)

XXX. Če dolжник ne more plačati ali je v hipni plačilni zadregi, to še ni razlog, da se dovoli začasna odredba. Glede hranilničnih vlog je začasna odredba po tretji prepovedi nedopustna; taka se da doseči zgol s položbo in hranitvijo vložne knjižice same. (Odločba najvišjega sodišča z dne 21. novembra 1901 št. 15684.)

XXXI. Zagotovilo starišev, da še za svojega življenja izplačajo otrokom nujni delež, je pravno veljavno tudi brez notarskega akta, ker je neodplačna, enostransko nepreklicna pogodba (§ 791 o. d. z.). (Odločba najvišjega sodišča z dne 3. januarja 1901 št. 16761.)

XXXII. Prodajalec sme prodano, a radi nepopolnega plačila kupnine še ne izročeno stvar zahtevati nazaj od konkurzne mase kupca, ki je prišel v konkurz, le tedaj, ako dokaže, da je bila kupna pogodba pozneje razveljavljena, ali da konkurzna masa po § 22 *lit. e* kon. r. ni vstopila v kupčijo. (Odločba najvišjega sodišča z dne 20. decembra 1901 št. 17052.)

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, v Gospodskih ulicah št. 16; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

